

volgorde

teken symbolen

non verbaal

ratio

€

verbinden

intuïtief

Spraak
Taal

gevoel

Aa Bb Cc Dd
Ee Ff Gg Hh
Ii Jj Kk Ll
Mm Nn Oo Pp
Qq Rr Ss Tt
Uu Vv Ww Xx
Yy Zz

kent geen tijd

cijfers

feiten

grote plaatje

1

KUNSTENAARSBREIN

Auteur: Marianne Snoek

Copyright Sophia Academie voor Creatieve Ontwikkeling

“ Het leven
begint
elke dag
opnieuw!

Franca Sozzani
(mode-icoon)

1

KUNSTENAARSBREIN

Om te leren tekenen, is het noodzakelijk te leren waarnemen met het rechterbrein. Het is de kant van ons brein dat alle noodzakelijke eigenschappen bezit die nodig zijn om te tekenen, waaronder:

- neemt ruimtelijk waar;
- kent geen taal;
- kent geen tijd;
- ziet het hele plaatje;
- ziet verbanden en relaties;
- werkt vanuit de beleving/gevoel.

Problemen bij het tekenen ontstaan als het linkerbrein denkt de tekentaak te kunnen gaan doen. De eigenschappen van het linkerbrein zijn hier totaal ongeschikt voor. Om een paar te noemen:

- gebruik van taal;
- tijdsbewust;
- denkt logisch;
- denkt in opeenvolgende stappen;
- neemt geen risico;
- ziet details los van het geheel.

Door middel van een heel gestructureerde aanpak leer je hoe je tijdens het tekenen het linkerbrein in ruststand brengt. Hierdoor kan het rechterbrein de tekentaak overnemen en kun je alles tekenen wat je ziet.

Het is voor iedereen mogelijk dit te leren.

Omdat het een tekenmethode is, betekent dit dat de opzet van de achtereenvolgende oefeningen een stap voor stap programma volgen.

Als je hiervoor terugschrikt, bedenk dan dat het mantra van vele goede pedagogen 'methode, methode, methode' is. Wat wil zeggen: alleen door een methodische aanpak kun je leren.

Mensen menen dat kunnen tekenen een kwestie van talent is. Dat is onjuist! Tekenend heeft te maken met waarnemen en waarnemen kun je leren! Het rechterbrein kan tekenen en in de komende hoofdstukken ga je dit leren.

Waarnemen is een vaardigheid en deze vaardigheid leer je in vier verschillende stappen.

1. zien en tekenen van randen
2. zien en tekenen van ruimten
3. zien en tekenen van verhoudingen
4. zien en tekenen van licht en donker

De eerste stap heb je nodig om stap twee te kunnen maken. Stap één en twee voor stap drie en tenslotte heb je de eerste drie stappen nodig om de laatste te maken. Het is een bouwwerk: elke volgende stap heeft de vorige nodig.

Blijft tenslotte nog de *Gestalt* over! De magie van tekenen! In een volgend hoofdstuk komt dit uitgebreid aan orde.

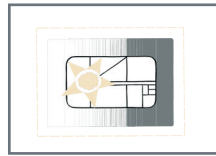
De 5 deelvaardigheden

1.
*Leren zien en
tekenen van randen*

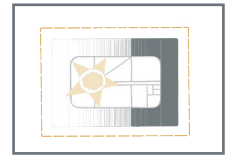
2.
*Leren zien en
tekenen van ruimten*

3.
*Leren zien en
tekenen van
verhoudingen*

4.
*Leren zien en
tekenen van
licht en donker*

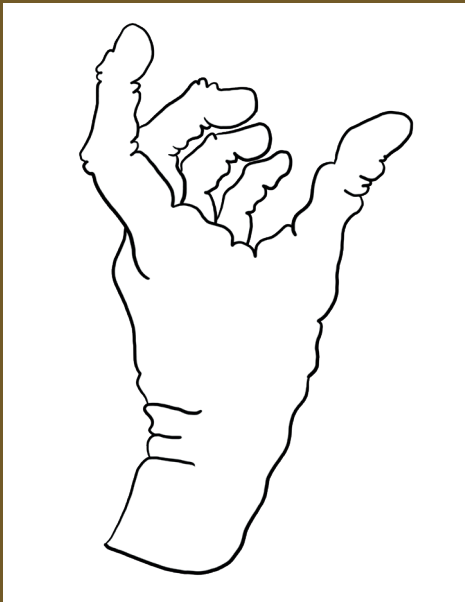

5.
*Ervaren van de
Gestalt*

Als je leert waarnemen met je rechterbrein zul je heel snel vorderingen maken in je vermogen tot tekenen.

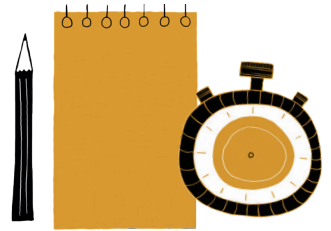
Straks weet je niet meer hoe je tekende toen je begon met het doorwerken van de oefeningen. Daarom ga je vier 'vooraf'-tekeningen maken: zo kun je - als je wat verderop bent in het boek- zien wat er verandert in je tekenvermogen.

- 1. Zelfportret**
Terwijl je recht in de spiegel kijkt, teken je jezelf.
- 2. Hand**
Tekende je eigen hand. Je kunt hiervoor elke stand nemen.

- 3. Portret uit het geheugen**
Tekende vanuit je geheugen een portret van een volwassen persoon die je recht aankijkt. Bijna niemand vindt dit makkelijk. Gewoon maar doen! Je gaat deze tekeningen op een later tijdstip gebruiken. Als het portret klaar is, schrijf je erop 'portret uit het geheugen'.
- 4. Stoel**
Zet een stoel voor je neer en teken de stoel.

Als je klaar bent, zet je op alle tekeningen de datum.

NODIG

- Tekenpapier
- Spiegel
- Potlood
- Gum
- Stoel
- 1 uur

oefening

Portret uit je geheugen

Terwijl je het portret uit je geheugen tekent, weet je wel dat dit niet degene is die je voor ogen hebt.

Op de een of andere manier kun je niets anders tekenen dan wat je tekent, ook al weet je zelf wel dat het niet lijkt!

Wie uit het geheugen tekent, tekent met haar linkerbrein.

Hoe dat komt? Omdat dit het deel van ons brein is, dat voornamelijk gebruik maakt van symbolen.

Zoals taal.

Zoals cijfers.

Zoals tijd.

Symbolen zijn afspraken die we als mensen hebben gemaakt over hoe we de werkelijkheid weergeven. Wie niet leert klok kijken, begrijpt niet hoe tijd en de reeks cijfers met elkaar verbonden zijn.

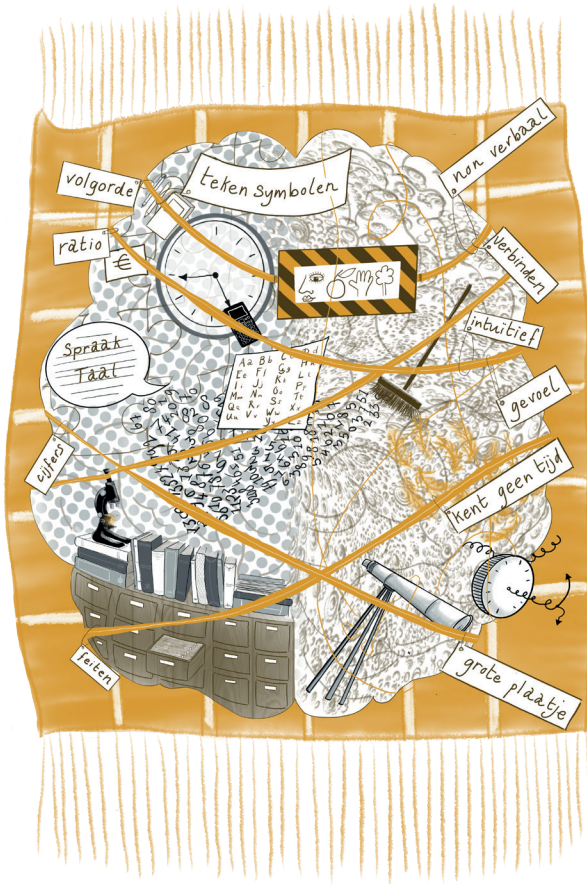
Als een kind gaat tekenen, ontwikkelt zij het ene na het andere tekensymbool. Handjes zijn harkjes, ogen rondjes, haren streepjes.

Met de tekening geeft een kind de werkelijkheid in symbolen weer.

De tekensymbolen in een kindertekening

In de puberteit vindt er een verdeling in de hersenen plaats en alle symbolen krijgen een vaste plek in het linkerbrein.

Het linkerbrein grossiert in symbolen.

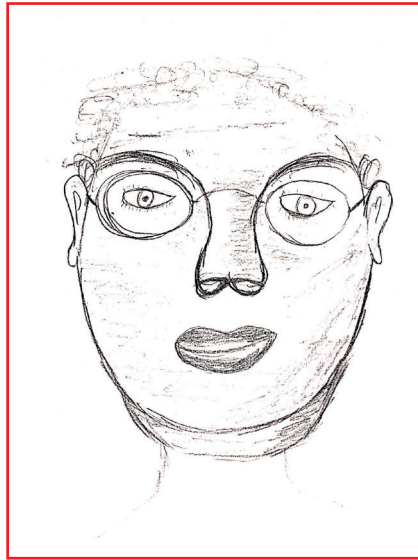
Wie uit het hoofd tekent, doet een beroep op het symbolensysteem van het linkerbrein en herhaalt zo de tekensymbolen uit de kindertijd. $1+1=2$ blijft voor het linkerbrein altijd $1+1=2$ hoeveel tijd er ook overheen gaat. Zo blijven ook de tekensymbolen uit de kindertijd hetzelfde: ze zijn statisch en onveranderlijk.

Daarom heeft een uit het geheugen getekend portret altijd een wat kinderlijk en karikaturaal karakter. Niet alleen bij beginnende tekenaars!

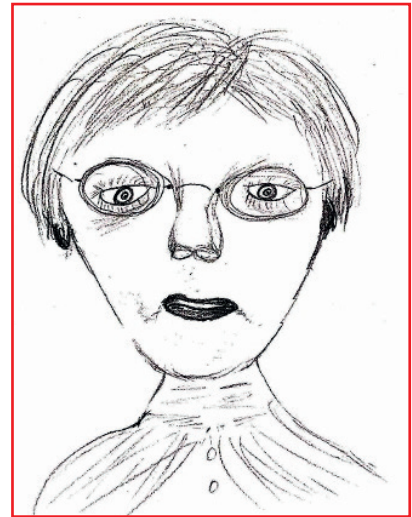
Bij het zelfportret liggen de zaken heel anders! Nu heb je een spiegel voor je staan en kun je naar jezelf kijken.

En wat zie je? Ogen, neus, mond, haren, kin et cetera zijn bijna identiek in het portret uit het geheugen en het zelfportret.

Er is vaak nauwelijks enig verschil te zien!

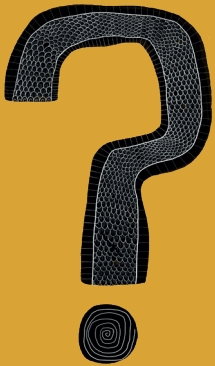

Portret uit het geheugen

Zelfportret in de spiegel

Je ziet dezelfde tekensymbolen voor oog, neus, mond bij het portret uit het geheugen terugkomen in het zelfportret.

HOE IS DAT BIJ JOUW ZELFPORRET EN HET PORRET DAT JE UIT JE GEHEUGEN HEBT GETEKEND?

Zie je de symbolen bij het portret uit het geheugen terug in het zelfportret?

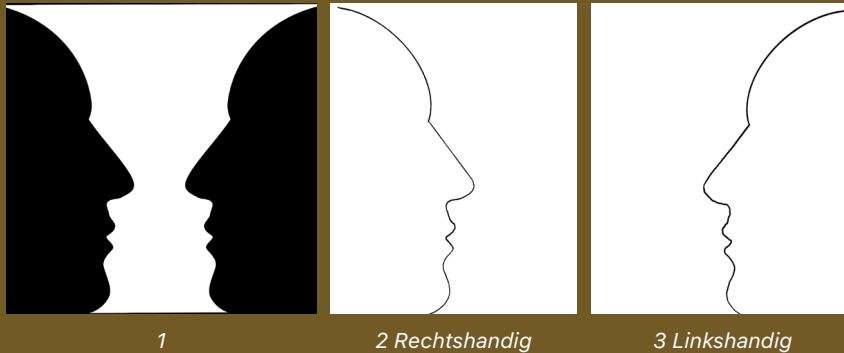
Als dit zo is, dan betekent dit dat je niet écht hebt gekeken toen je jouw zelfportret aan het tekenen was.

Jouw linkerbrein heeft het getekend en deze kant van jouw hersenen kan niet echt waarnemen. Op haast tirannieke wijze dringt zij haar tekensymbolen aan je op. Je ontkomt er niet aan.

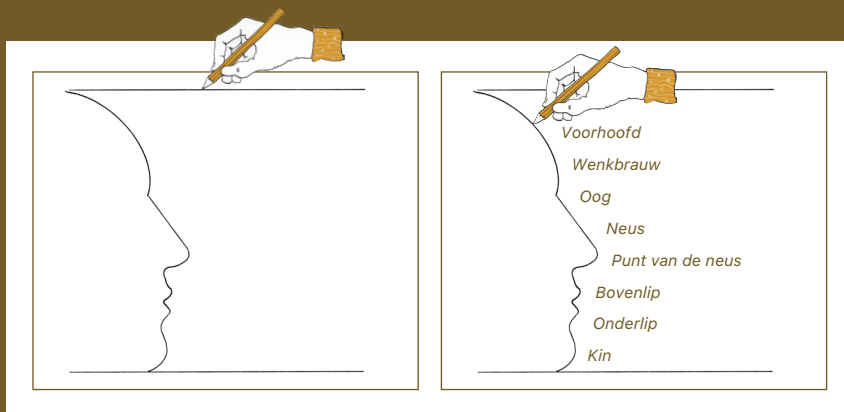
De enige manier om echt goed naar de werkelijkheid te leren tekenen, is om te verhinderen dat jouw linkerbrein zich met het tekenen bemoeit.

Als je iets benoemt, gebruik je taal en is het linkerbrein actief. De oefening bestaat eruit dat je een opdracht krijgt waarvoor je het rechterbrein nodig hebt. Er ontstaat een conflict.

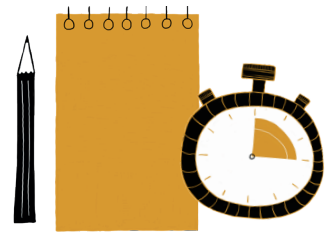
DOEN:

1. Bij de eerste afbeelding (1) zie je óf een vaas óf twee naar elkaar toegewende en profiel gezichten.
2. Teken op het vel tekenpapier als je rechtshandig bent een gezicht en profiel dat naar rechts kijkt. (2)
Ben je linkshandig dan laat je het de ander kant op kijken (3).

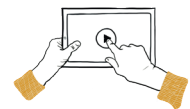

Gebruik zoveel mogelijk taal

NODIG

- Tekenpapier
- Potlood
- Gum
- 15 minuten

oefening

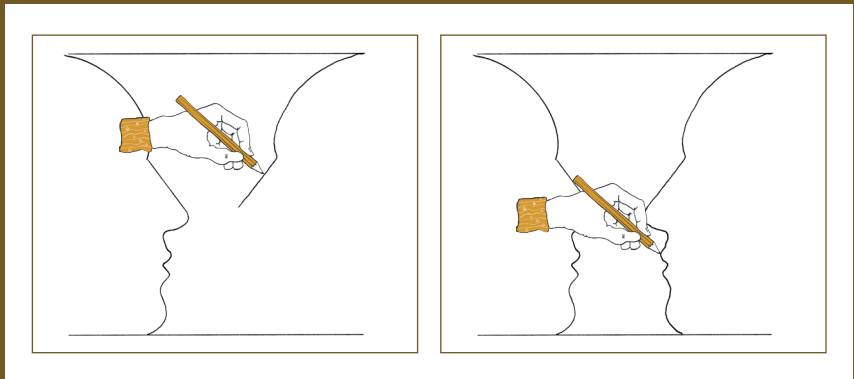

3. Zet aan de bovenkant en aan de onderkant de horizontale streep van de vaas.
4. Met je potlood ga je vervolgens over de lijnen van het gezicht en profiel dat je hebt getekend en je benoemt de lijnen waar je over heen gaat: voorhoofd, wenkbrauw, bovenkant neus, punt van de neus, onderkant neus, bovenkant mond. Hoe meer taal je gebruikt, hoe beter het is. Doe dit drie keer. Je hebt nu een heel actief linkerbrein.

LET OP!

Gebruik van taal maakt het linkerbrein actief!

5. Teken nu aan de andere kant in spiegelbeeld hetzelfde gezicht en profiel.

Het spiegelbeeld tekenen

**PAS ALS JE DE OEFENING HEBT GEDAAN,
GA JE VERDER MET LEZEN!**

WAT GEBEURT ER?

KOMT ER EEN MOMENT WAAROP JE NIET MEER WEET HOE JE VERDER MOET MET TEKENEN?

Je potlood wil de ene kant op, terwijl het juist de ander kant op moet.

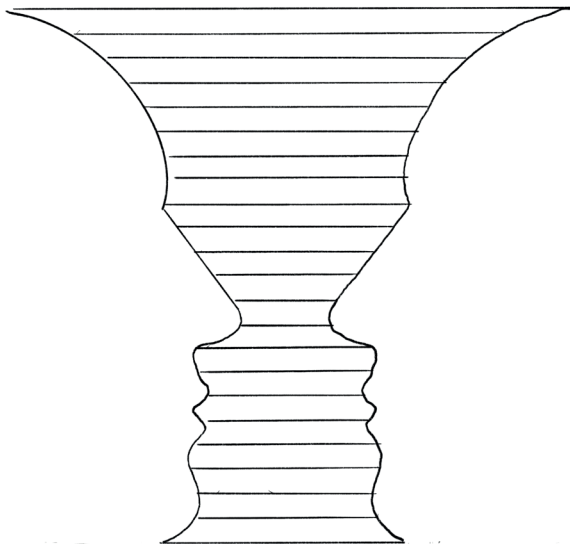
Je linkerbrein en rechterbrein zijn met elkaar in conflict!

Taal maakt het linkerbrein actief, je kunt de oefening alleen afmaken door gebruik te maken van de zienswijze van het rechterbrein.

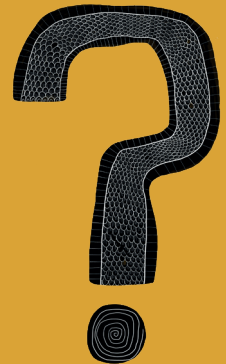
De oplossing ligt erin, dat je niet langer een gezicht en profiel tekent, maar de vaasvorm gaat tekenen.

De vaasvorm is de ruimtevorm tussen de twee naar elkaar toegewende gezichten en ruimtevormen zijn het domein van het rechterbrein.

Door de vaasvorm en niet het gezicht en profiel te tekenen, gaat het tekenen plots veel makkelijker. Opeens zijn het lijnen die naar binnen of naar buiten lopen. Als het rechterbrein het overneemt, is het een fluitje van een cent.

Het rechter brein denkt ruimtelijk.

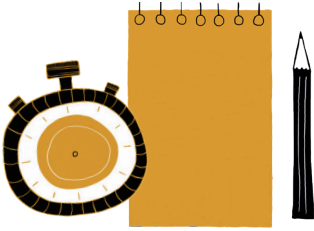

GA NAAR DE FACEBOOK GROEP *TEKENEN KUN JE LEREN ALS JE JOUW TEKENING MET ANDEREN WILT DELEN.*

Picasso: Portret van Igor Stravinsky (1920)

NODIG

- Tekenpapier
- Potlood
- Gum
- Afbeelding tekening Stravinsky
- 60 minuten

Ook jij kunt tekenen als het linkerbrein in de ruststand staat.

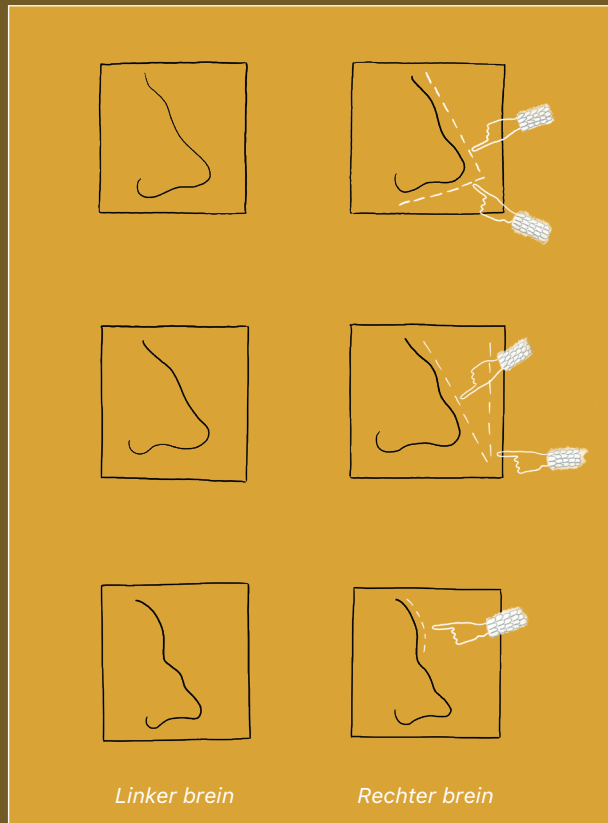
DOEN:

1. Draai de tekening van Picasso om. Je gaat deze op zijn kop na tekenen.
2. Hoe minder je benoemt, des te beter het is.

Als je wat verder komt in het tekenen, zul je merken dat je steeds minder taal nodig hebt, wat ook de bedoeling is. Taal (linkerbrein) en tekenen (rechterbrein) gaat niet samen.

Nu kun je al een eerste stap in die richting maken door als je tijdens het tekenen iets herkent geen namen te noemen (stoel, broek, handen), maar ruimtelijke taal te gebruiken.

Het rechter rijtje in de afbeelding hieronder laat zien dat je in plaats van het woord 'neus' ook ruimtelijk kunt verwoorden wat je ziet.

- a. Ik vergelijk de lijnen die ik zie: hoe lang is de ene lijn ten opzichte van de andere?
- b. Ik bepaal de hoek die een lijn maakt: als ik de lijn afzet tegen de horizontale/verticale lijn van het papier welke hoek maakt deze dan?
- c. Is het een holle of bolle lijn?

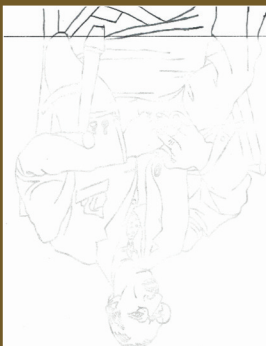
Nu benoem je niets! Je linkerbrein staat in ruststand en maakt daarmee alle ruimte voor het ruimtelijk waarnemende rechterbrein.

LET OP!

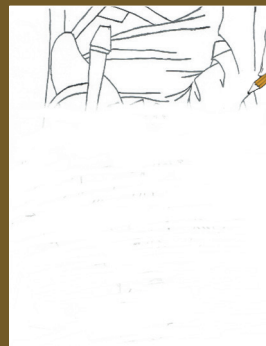
Hoe eerder je de stap maakt naar het gebruik van ruimtelijke taal des te meer vooruitgang je bij het tekenen maakt.

- 3. Terwijl de voorbeeld tekening omgekeerd blijft, teken je deze lijn voor lijn na. Soms wil je misschien even meten hoe lang de lijn is; gebruik daarvoor dan je potlood. Je kunt eventueel een deel van de tekening afdekken als je dat prettig lijkt.

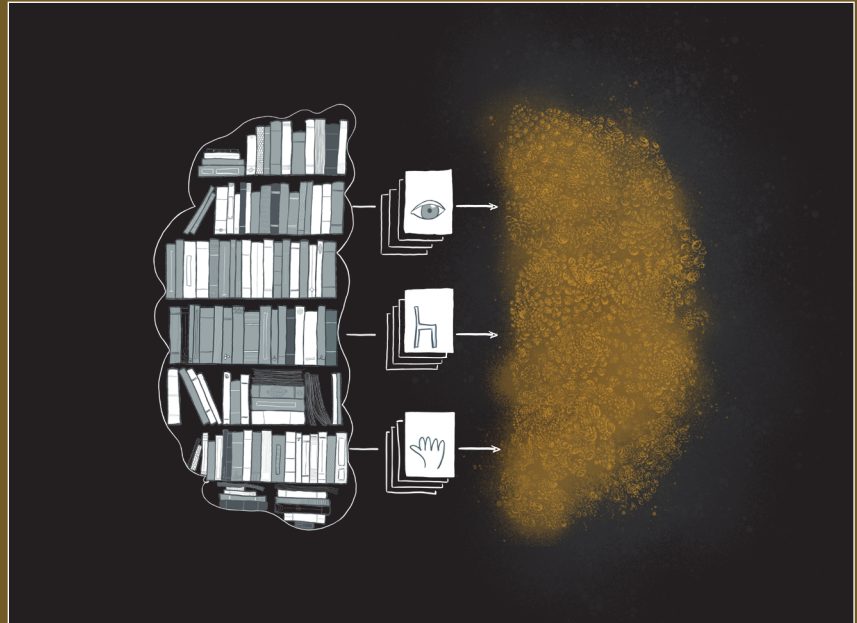
Dek de afbeelding af met een stuk papier als je dat prettiger tekenen lijkt

Eén voor één teken je de lijnen

oefening

4. De h.a.n.d.e.n kunnen voor problemen zorgen. Net zoals het hoofd van Stravinsky. Je linkerbrein herkent wat je aan het tekenen bent, is plots alert en wil het symbool voor handen aan je opdringen.

Het linkerbrein bevat alle tekensymbolen.

Plotseling lijkt het alsof je de lijnen niet meer goed kunt waarnemen!

De oplossing? Maak de h.a.n.d.e.n onherkenbaar!

Bedek ze grotendeels met enkele losse snippers papier zodat je niet meer ziet dat het handen zijn.

Je linkerbrein herkent niets meer en zo kun je weer rustig verder tekenen.

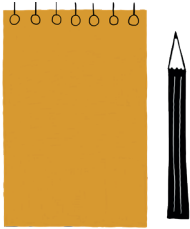

De h.a.n.d.e.n zijn nu onherkenbaar!

5. Pas als je je laatste streepje hebt gezet, draai je de tekening om. Doe je het tussentijds dan activeer je ogenblikkelijk jouw kritische linkerbrein. Ze zal van alles op- en aan te merken hebben. Dat is niet de bedoeling! Bij deze oefening krijgt je rechterbrein vrij spel. Geef het de ruimte!

Als je de tekening hebt omgedraaid, zul je verbaasd zijn over wat je hebt getekend. Vooral als je nog nooit hebt getekend. Heb ik dit gemaakt? Ja! Als het linkerbrein bij het tekenen het veld ruimt, kan iedereen tekenen. Ook jij.

oefening

1. Doe bovenstaande oefening nog een keer en gebruik hierbij de afbeelding van de hofnar.

De hofnar

GA NAAR DE FACEBOOK GROEP TEKENEN KUN JE LEREN ALS JE JOUW TEKENING MET ANDEREN WILT DELEN.

Illustraties: Cornelia Gogelein)
Vormgeving: Nathalie Letullier van OUI Dizajn